

Diana Tkebuchava

<https://orcid.org/0000-0002-4337-3259>

Doctor of Philology (Media Studies), Professor,
Academic Research Coordinator at BRAMS Institute

THE PAIN OF COMMON SENSE ACCORDING TO THOMAS PAINE

(Abstract)

KEYWORDS: Spiral of Silence, Common Sense, Treaty of Paris, Doctrine of Reconciliation, Independence of the United States

An English-born American Founding Father, author, and revolutionary, Thomas Paine posited that if a man possessed a pure and inviolable conscience, and if everyone adhered to his decisions without hesitation, there would be no need for legislation. This enduring concept, drawn from *Rights of Man*, serves as a response to British parliamentarian Edmund Burke's work, *Reflections on the Revolution in France*. The two authors offer contrasting perspectives on the events leading to the Treaty of Paris in 1783 and the conclusion of the war between the United States and Great Britain.

Edmund Burke is credited with coining the term "Fourth Estate" to refer to the press. Thomas Paine's *Common Sense* exemplifies how the power of the written word, delivered at the right time and in the appropriate context, can influence public opinion and effect profound change.

The 15 years between the publication of *Common Sense* and *Rights of Man* mark the transformation of a provincial English lad with an unremarkable biography into a pivotal political figure in American history. After experiencing two failed marriages and an unfulfilling career, Paine moved to London, where a mutual acquaintance, mathematician George Lewis Scott, introduced him to Benjamin Franklin. With Franklin's support and letters of recommendation, Thomas immigrated to America in 1774.

For 18 months, Thomas Paine served as the editor of the *Pennsylvania Magazine* in Philadelphia, eventually becoming involved in the turbulent political life of revolutionary America. On 10 January 1776, *Common Sense* came off the press, wherein the "Father of the American Revolution" contended that the cause of America should focus not only on resisting taxation but also on demanding independence. His 50-page pamphlet sold an estimated 500,000 copies, achieving financial success, although Paine chose to relinquish his share of the profits to support the American army.

Common Sense unveiled a painful problem: the "doctrine of reconciliation" was unacceptable as it equated to death. Thomas Paine also believed, "The cause of America is, in a great measure, the cause of all mankind." For over 200 years, the United States has profoundly embraced Paine's concept, carrying it through its various international and domestic political endeavours.

სალი აზრის „ტკივილი“ თომას პეინისეშუალ

საკვანძო სიტყვები: სალი აზრი, პარიზის ზავი, „შერიგების
დოქტრინა“, აშშ დამოუკიდებლობა

„ადამიანის სინდისი სუფთა და აუმღვრეველი რომ
ყოფილიყო და მის გადაწყვეტილებებს ყველა უყოყმანოდ
დამორჩილებოდა, მაშინ მას სხვა კანონმდებელი არც
დასჭირდებოდა“, წერდა ერთ-ერთი დამფუძნებელი მამა
თომას პეინი თავის უმთავრეს გამოკვლევაში „ადამიანის
უფლებები“,¹ 1790 წელს ლონდონში ინგლისელი
პარლამენტარის ედმუნდ ბერკის მიერ გამოცემული
წიგნის — „ფიქრები საფრანგეთის რევოლუციაზე“,²
პასუხად. ეს ორი ავტორი რადიკალურად განსხვავებული
პოზიციიდან³ შეაფასებს მოვლენებს,⁴ რომელთა
სათავეებთან თომას პეინიც იდგა, 1783 წლის პარიზის
ზავითა და ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და დიდ
ბრიტანეთს შორის ომის⁵ დასრულებით რომ
დაგვირგვინდა.

„შერიგების დოქტრინის“⁶ კატეგორიული
მოწინააღმდეგე თომას პეინი წერდა: „მმართველობის
ინგლისური ფორმის კონსტიტუციური შეცდომების
გამოკვლევა დღეს უადრესად საჭიროა“,⁷ მაშინ, როცა
ედმუნდ ბერკის ღრმა რწმენით: უნდა „მივბაძოთ
სიფრთხილეში ჩვენს წინაპრებს, თუ გვსურს მათი ბედი
გავიზიაროთ ან შევიწინააღმდეგოთ მათი დანატოვარი. რაღაც

დავამატოთ, თუ ასე მოგვესურება, მაგრამ ნუ დაგვარგავთ მათ ნაანდერძევს. ბრიტანული კონსტიტუციის მყარ ნიადაგზე მდგომნი, მოლით, დაგვიყოფილდეთ დამკვირვებლის როლით და ნუ მივბაძავთ საფრანგეთის აერონავტთა თავგანწირულ საჰაერო ფრენებს“.⁸ ედმუნდ ბერკი ის ბრიტანელი პარლამენტარია, რომელსაც „მეოთხე ხელისუფლების“ ზეწოდებას უნდა ეუმაღლოდეთ ჟურნალისტები.⁹ მან 1787 წელს თემთა პალატაში დებატების დროს სიტყვით გამოსვლისას ეს სიტყვათწყობა გამოიყენა საპარლამენტო რეპორტიორების მისამართით: „პარლამენტში სამი ხელისუფლება იყო, მაგრამ დარბაზის შორეულ მხარეს განთავსებულ რეპორტიორთა ლოჟაში წინა სკამზე გაცილებით მნიშვნელოვანი მეოთხე ხელისუფლება მოკალათებულიყო“.¹⁰ მანამდე დასავლურ სამყაროში „მეოთხე ხელისუფლებაში“ იურიდიული სფეროს წარმომადგენლები იგულისხმებოდნენ. დღეს უკვე „ძველ მდიად“ ქცეულ პროფესიას ასეთი საპატიო წოდება იმის გამო მიენიჭა, რომ „იგი განასახიერებს საზოგადოების იმ სეგმენტს, რომელსაც პოლიტიკურ სისტემაზე ზემოქმედების არაპირდაპირი, მაგრამ გადამწყვეტი როლი აკისრია“.¹¹

რაც შეეხება თომას პეინის 15 წლით ადრე გამოქვეყნებულ ნაშრომს „სალი აზრი“,¹² იგი სწორედ იმის დასტურია, რომ ჟურნალისტური სიტყვა, სათანადო დროსა და ადგილას გაჟღერებული, საზოგადოებრივ აზრზე ზემოქმედების გზით ეპოქალურ ცვლილებებს უწყობს ხელს დიდწილად და, არცთუ იშვიათად, განაპირობებს კიდევც.

„სალი აზრიდან“ „ადამიანის უფლებებამდე“ 15-წლიანი პერიოდი მანამდე საკმაოდ უდიდამო ბიოგრაფიის მქონე ინგლისელი პროვინციელი

ახალგაზრდის აქტიურ ისტორიულ პიროვნებად გარდასახვის წლებია; ორი უიღბლო ქორწინებითა და კარიერის უღაბლეს საფეხურებზე სხვადასხვა უინტერესო პროფესიის წარუმატებელი ცვლით თავგაბეზრებული ახალგაზრდა ლონდონში ჩადის, სადაც საერთო ნაცნობის, მათემატიკოს ჯორჯ სკოტის მეშვეობით ბენჯამინ ფრანკლინს ხვდება. ფრანკლინის რჩევითა და მისი სარეკომენდაციო წერილებით გათამამებული პეინი 1774 წლის მიწურულს ემიგრაციაში მიემგზავრება ამერიკაში და ფილადელფიაში სახლდება. ასეთი არჩევანი, უთუოდ, შემთხვევითი არ ყოფილა: ამერიკის ერთ-ერთი უძველესი ქალაქი იმჟამად კონტინენტის პოლიტიკური ცხოვრების ეპიცენტრში მოექცა.¹³ 1774 წელს აქ, კარპენტერ-ჰოლში ჩატარდა დიდი ბრიტანეთის 13-დან 12 ამერიკული კოლონიის (ჯორჯიის შტატის გამოკლებით) დეპუტატთა პირველი კონტინენტური კონგრესი.¹⁴ დეპუტატებმა შეიმუშავეს მთელი რიგი მნიშვნელოვანი დოკუმენტები, რომლითაც ცდილობდნენ კოლონიებისთვის თვითმმართველობის უფლების მოპოვებას. უკვე ორი წლის შემდეგ კი, 1776 წელს ცამეტი ჩრდილოამერიკული შტატის მეორე კონტინენტურმა კონგრესმა მიიღო დამოუკიდებლობის დეკლარაცია.¹⁵

მეორე კონტინენტური კონგრესი ფილადელფიაში 1775-1781 წლებში მუშაობდა და აშშ-ის დროებითი ხელისუფლების ფუნქციას ასრულებდა. 1776-1783 და 1790-1800 წლებში, საერთო ჯამში 18 წლის განმავლობაში, ფილადელფია ამერიკის შეერთებული შტატების დედაქალაქი იყო.

ფილადელფიურ ჟურნალ „პენსილვანია მეგეზინში“ 18-თვიანი რედაქტორ-ჟურნალისტური საქმიანობიდან თომას პეინი აქტიურად გადაერთო იმჟამინდელი

რევოლუციური ამერიკის ბობოქარ პოლიტიკურ ცხოვრებაში.¹⁶ ეს ხომ უმნიშვნელოვანესი პერიოდი იყო ამერიკის ისტორიისა: 1775 წლის 19 აპრილი... შეტაკებები ლექსინგტონსა და კონკორდთან; ბოსტონის ალყა, ბანკერჰილის ბრძოლა... დაძაბულობა ბრიტანეთთან სრულმასშტაბიან ომში გადაიზარდა.

1776 წლის 10 იანვარს თომას პეინმა გამოაქვეყნა 50-გვერდიანი პამფლეტი „სალი ზრი“,¹⁷ რომლის პოპულარობა წარმოუდგენლად მასშტაბური გამოდგა. 500 ათასზე მეტი ეგზემპლარი გაიყიდა და, ლამის, თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის ამერიკული კოლონიების ბრძოლის მანიფესტად იქცა. ავტორმა პონორარზე უარი თქვა და მთელი თანხა რევოლუციურ არმიას გადასცა.¹⁸

„სალი ზრის“ პათოსი მთლიანად დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის უჩინო იყო გაუღენთილი და უმთავრეს თეზისად რეფრენივით გასდევდა ფრაზა: „განშორების დროა!“¹⁹ ავტორი შეუვალი პრინციპულობით გამოხატავდა საკუთარ პოზიციას, რომ: „შერიგების დოქტრინა“ მიუღებელია, ვინაიდან „შერიგება და დაღუპვა ტოლფასი ცნებებია“.²⁰ ნაშრომში თომას პეინს საამისო არაერთი არგუმენტი აქვს დამოწმებული. ამ უურნალისტური ნააზრევით მან შეძლო საზოგადოების დიდი ნაწილის დარწმუნება, მიმხრობა და საკუთარ პოზიციასზე დაყენება.

„სალი ზრი“ თომას პეინისეულად მეტად მტკივნეულ პრობლემას წარმოაჩენდა.²¹ ამერიკის დამოუკიდებლობის შესახებ როცა საუბრობს, პეინი ზოგადსაკაცობრიო იდეალებსაც ითვალისწინებს და დაასკვნის, რომ: „ამერიკის საკითხი, დიდწილად, მთელი კაცობრიობის საკითხიცაა“.²² შესაბამისად, არისტოტელეს პოსტულატი: „ჯემმარტი თავისუფლება

არჩევანისა და გადაწყვეტილების მიღების უფლებაა“²³ იდეური ღერძია თომას პეინის პამფლეტისა „სალი აზრი“. ახლა ძნელი სათქმელია, „კაცობრიობის მასწავლებლად“ აღიარებული ძველი ბერძენი ფილოსოფოსის შეგონებას ეყრდნობოდა თუ დამოუკიდებლად მივიდა ამ დასკვნამდე, ერთი ცხადია – ევროპული განმანათლებლობის პრინციპების გაზიარებამ თომას პეინი დაარწმუნა, რომ „ადამიანის ღირსეული არსებობა მის თავისუფალ არჩევანზე უნდა იყოს დაფუძნებული“.²⁴

თომას პეინის არჩევანი რევოლუცია იყო. იგი თავის 50-გვერდიან ნაშრომში, პირველყოფლისა, აბსოლუტურ მონარქიას უარყოფს და აკრიტიკებს ბრიტანული მონარქიის მაგალითზე. ამასთან, „ყალბი შემრიგებლური პოლიტიკის წინააღმდეგია“.²⁵ „სალი აზრის“ ავტორი „შერიგების დოქტრინის“ მომხრეთა არგუმენტების უარყოფას ესწრაფვის და ღრმად სწამს, რომ ამერიკის შემთხვევაში, „შერიგება და დაღუპვა ტოლფასი ცნებებია“.²⁶

თომას პეინი ინგლისთან შერიგების მომხრე ამერიკელებს რამდენიმე ჯგუფად ახარისხებდა:

1. სრულიად არასანდო, დაინტერესებული პირები;
2. ადამიანები, რომლებიც ვერ ხედავენ მოვლენათა განვითარების ჭეშმარიტ არსს, დანახვა არ ძალუძთ;
3. ცრურწმენით შებოჭილნი, რომელთაც რეალობის დანახვა არ სურთ;
4. ზომიერნი, ვისაც ევროპული სამყარო იმაზე ბევრად უკეთესი ჰგონია, ვიდრე რეალურადაა.

თომას პეინის აზრით, ეს ბოლო კატეგორია უფრო მეტად დააზარალებდა ამერიკის კონტინენტს, ვიდრე პირველი სამი ერთად აღებული.

ნაშრომში ორი უმთავრესი თეზისია:

1. **აბსოლუტური მონარქია ბოროტებაა, იგი ბიბლიის საწინააღმდეგოა.** მონარქიის აღდგენის მოწინააღმდეგენი საქართველოში ხშირად იმოწმებენ თომას პეინის ამ მოსაზრებას, იმის გაუთვალისწინებლად, რომ აბსოლუტური და საკონსტიტუციო მონარქიები, ან – პარლამენტური და აბსოლუტური მონარქია სხვადასხვა რამაა. ისინი სოფისტური მსჯელობის გზით მიდიან, როცა ლოგიკური შეცდომები სიყალბის დამკვიდრებას უწყობს ხელს. კერძოდ, სოფისტური ხერხებიდან ისინი იყენებენ „ნაჩქარევი განზოგადების“ სახეობას.²⁷

როგორც უწმინდესი და უნეტარესი ილია მეორე განმარტავს: საპარლამენტო მონარქიის პირობებში „მეფე მეფობს, მაგრამ არ მართავს“. მართავს პარლამენტი. ეს სრულიად სხვა რამაა და აბსოლუტური მონარქიისგან და იმ საფრთხეებისგან რადიკალურად განსხვავებული, რაზეც ანტიმონარქისტები კამათობენ.

2. **ბუნების ძალთა ხმა ჩაგვაგონებს: „განშორების დროა!“** საამისო არგუმენტებსაც უხვად იშველიებს ავტორი:

- ა) თვით ის მანძილიც კი, რომელიც ყოველისშემძლე უფლის წყალობით აშორებს ამერიკასა და ინგლისს, ჭეშმარიტი საბუთია ვირწმუნოთ, რომ ზეციურ ძალებს არ დაუდგენიათ ერთის ბატონობა მეორეზე;

- ბ) ამერიკის კონტინენტის აღმოჩენა რეფორმაციას უძღოდა წინ. მაღალმა ღმერთმა დიდსულოვნად გაუწოდა დახმარების ხელი მომავალ დევნილებს და თავშესაფრის კარი გაუხსნა, როცა მათთვის სამშობლო აღარ იყო უსაფრთხოებისა და სიმშვიდის ნავთსაყუდელი.

თუ პარალელს გადავლებთ თომას პეინის ბიოგრაფიასთან, კარგად დაგუკვირდებით მის გადაწყვეტილებებსა და არჩევანს ცხოვრების რთულ პერიოდებში, დავრწმუნდებით, რომ, როგორც ჩანს, ამერიკა და ამერიკელები უფრო ახლოს იყო მის სულთან, ვიდრე საკუთარი სამშობლო – დიდი ბრიტანეთი და მისი პრინციპები.

თომას პეინს ღრმად სწამდა, რომ: „დიდი ბრიტანეთის ძალაუფლება ამ კონტინენტზე არის მმართველობის ფორმა, რომელსაც ადრე თუ გვიან ბოლო უნდა მოეღოს. მმართველობის ეს ფორმა დროებითი და მიუღებელია...“²⁸ რის დასამტკიცებლადაც ავტორი ამგვარ მსჯელობას მიმართავს: „მცირე კუნძულები, რომელთაც თავის დაცვა არ ძალუძთ, ხელსაყრელ ობიექტებს წარმოადგენენ სამეფოებისათვის მფარველობაში ასაყვანად. ამ ფონზე ძალზე აბსურდულია იმის დაშვება, რომ კონტინენტი იმართებოდეს კუნძულის მიერ. იმის ანალოგიურად, რომ ბუნებაში არ არსებობს პლანეტაზე უფრო დიდი თანამგზავრი და, ვინაიდან ინგლისი და ამერიკა ერთმანეთთან მიმართებაში ბუნების ჩვეულ წესრიგს თავდაყირა აყენებენ, აშკარაა, რომ ისინი განსხვავებულ სისტემებს განეკუთვნებიან“.²⁹

თომას პეინის ცხოვრება პარადოქსების ფეიერვერკია. მას არც დიდება და პატივი დაჰკლებია, არც – დევნა და პატიმრობა. არაერთი პროფესია შეიცვალა, ბიუსჰალტერების წარმოებით დაწყებული, ჟურნალისტიკა-პუბლიცისტიკით, პოლიტიკითა თუ საინჟინრო-საგამომგონებლო საქმიანობით დამთავრებული. ომის შემდგომ იგი ხიდების მშენებლობის იდეითაც იყო გატაცებული და აშენდა კიდევ მისი პროექტით იმ დროისათვის ერთ-ერთი

უდიდესი რკინის ხიდი ინგლისში. ძირითადად კი, პეინის გამოგონებანი განუხორციელებელ პროექტებად დარჩა.

როგორც ხშირად ხდება ცხოვრებაში, სიცოცხლის მიმწუხრს თომას პეინის ღვაწლი არათუ მიივიწყეს, არამედ ზომაზე მეტად შელახული იმიჯითა და შერისხულიც კი გააცილა მხოლოდ ექვსმა ადამიანმა უკანასკნელ გზაზე. გაზეთ „ამერიკის მოქალაქეში“ გამოქვეყნებულ ნეკროლოგში, რომელიც 1809 წლის 10 ივნისის ნომერში „ნიუ-იორკ ივნიგ პოსტმა“ გადაბეჭდა, პეინს „მსოფლიო მასშტაბის თაღლითი პოლიტიკოსი“ უწოდეს, რომელმაც „დიდხანს იცოცხლა, სულ ცოტა სარგებელი და ძალიან დიდი ვნება მოიტანა“.³⁰ მთელი საუკუნე დასჭირდა მისი სახელის რეაბილიტაციას და მხოლოდ 1937 წლის ლონდონური გაზეთ „ტაიმსის“ 30 იანვრის ნომერში მოიხსენიეს „ინგლისელ ვოლტერად“,³¹ რის შემდეგაც მყარად დაიმკვიდრა კუთვნილი ადგილი ამერიკული რევოლუციის შემოქმედთა შორის. ისევე ძველმა სამშობლომ დააფასა და აღიარა პირველმა მივიწყებულ-გადაფასებულმა ამერიკელი რევოლუციონერი.

ლიტერატურა □ References

1. Paine, Thomas (2020). *The essential Thomas Paine collection: Common sense; The American crisis; Rights of man; The age of reason*. 1st Edition printed and sold by W. & T. Bradford on February 14, 1776; independently published.
2. Burke, Edmund (2009). *Reflections on the Revolution in France*. Oxford: Oxford University Press.
3. Levin, Yuval (2014). *The Great Debate: Edmund Burke, Thomas Paine, and the Birth of Right and Left*. New York, NY: Basic Books.
4. Brown, Nat (2013, December 3). Edmund Burke v. Thomas Paine: Yuval Levin traces the modern Left and Right to the debate over the French Revolution. *National Review*.

5. Hagist, Don N (2014). *British soldiers, American War: Voices of the American Revolution*. With drawings by Eric H. Schnitzer. Yardley, PA: Westholme Publishing, LLC.
6. Vorster, J. M. (5 November 2018). The doctrine of reconciliation: Its meaning and implications for social life. In die Skriflig 52(1), a2367. <<https://doi.org/10.4102/ids.v52i1.2367>>
7. Paine, Thomas (2020). *The essential Thomas Paine collection: Common sense; The American crisis; Rights of man; The age of reason*. 1st Edition printed and sold by W. & T. Bradford on February 14, 1776; independently published.
8. Burke, Edmund (2009). *Reflections on the Revolution in France*. Oxford: Oxford University Press.
9. Nadare, Maia (2020). *The media mill: Political communication*. Tbilisi: Publishing House Universal (In Georgian).
10. Ibid.
11. Ibid.
12. Paine, Thomas (2021). *Common sense: The origin and design of government*. Asturias, Spain: Entreacacias, SL.
13. Baggett, Geoff (2023). *Virginians and Continentals: Patriots of the American Revolution series, Book 7*. London, UK: Cocked Hat Publishing.
14. De Graff, Dachi (2022). American thoughts over Mtskheta and Philly. *BRAMS*, 3(3/4), Tbilisi (In Georgian).
15. Darnell, Tony (Ed.) (2017). *The Declaration of Independence, The United States Constitution, The Bill of Rights & Amendments, & other historical documents*. 12th Media Services.
16. Middlehauff, Robert (2005). *The glorious cause: The American Revolution, 1763-1789*. New York, NY: Oxford University Press.
17. Paine, Thomas (2020). *The essential Thomas Paine collection: Common sense; The American crisis; Rights of man; The age of reason*. 1st Edition printed and sold by W. & T. Bradford on February 14, 1776; independently published.
18. Foner, Ph. S. (2004). Thomas Paine. In: *Encyclopaedia Britannica* (Vetimate Reference Suite). Chicago: Encyclopaedia Britannica.
19. Paine, Thomas (2021). *Common sense: The origin and design of government*. Asturias, Spain: Entreacacias, SL.
20. Ibid.
21. Kiger, Patrick J. (2021, June 28). How Thomas Paine's 'Common Sense' helped inspire the American Revolution. *History*.

22. Paine, Thomas (2014). *The age of reason: The definitive edition*. Grand Rapids, Michigan: Michigan Legal Publishing Ltd.
23. ტყეშელაშვილი დიანა (2020). მედიატორის ბუნება. თბილისი: „უნივერსალი“.
24. Paine, Thomas (2020). *The essential Thomas Paine collection: Common sense; The American crisis; Rights of man; The age of reason*. 1st Edition printed and sold by W. & T. Bradford on February 14, 1776; independently published.
25. Ibid.
26. Ibid.
27. ბაღანიაშვილი რევაზ, ტყეშელაშვილი დიანა (2020). კრიტიკული აზროვნების საფუძვლები. თბილისი: „უნივერსალი“.
28. Paine, Thomas (2021). *Common sense: The origin and design of government*. Asturias, Spain: Entrecacías, SL.
29. Ibid.
30. Thomas Paine's obituary. (1809, June 10). The New York Evening Post. Retrieved from <<https://web.archive.org/web/20160119115818/http://www.classicapologics.com/special/PaineEP.06-10-1809.pdf>>
31. Foner, Philip S. (2023, December 29). Thomas Paine. In: *Encyclopedia Britannica*. (Vetimate Reference Suite). Retrieved from <<https://www.britannica.com/biography/Thomas-Paine>>
32. History.com Editors (2023, April 6). Thomas Paine. *HISTORY*. A&E Television Networks. Retrieved from <[history.com/topics/american-revolution/thomas-paine](https://www.history.com/topics/american-revolution/thomas-paine)>
33. Kohl, Lindsay (2023, March 2). Defining the natural rights of man: An analysis of Burke, Paine, and Wollstonecraft. *Explorations*. University of North Carolina Wilmington.
34. Montanye, James A. (2014). Book review: The great debate (2014), by Yuval Levin. *The Independent Review*, 19(2), Fall.
35. Smith, George H. (2014, April 25). Thomas Paine versus Edmund Burke (Part 1). *Libertarianism*. Retrieved from <[libertarianism.org](https://www.libertarianism.org)>
36. Smith, George H. (2014, May 2). Thomas Paine versus Edmund Burke (Part 2). *Libertarianism*. Retrieved from <[libertarianism.org](https://www.libertarianism.org)>
37. Thomas Paine Society. Retrieved from <[thomaspainesociety.org](https://www.thomaspainesociety.org)>